

Mladen Meter*

UDK 347.719 (497.5)
JEL Classification M41
Izvorni znanstveni rad

POTREBA INTENZIVNIJEG KORIŠTENJA I MOGUĆNOSTI UNAPREĐENJA RAČUNOVODSTVENO INFORMACIJSKIH SUSTAVA U HRVATSKIM PODUZEĆIMA

U ovom su radu predstavljeni rezultati istraživanja provedenoga u hrvatskim poduzećima, svrha kojih je utvrditi razine integriranosti korištenih računovodstveno informacijskih sustava u tim poduzećima - samu svrhu njihova korištenja. Naime, pretpostavka je za učinkovito korištenje takvoga sustava, za potrebe uspješnog poslovanja, odnosno neprekidnog donošenja kvalitetnih poslovnih odluka, odgovarajuća razina integriranosti aplikacija pojedinačnih područja poslovanja unutar cjelovitog informacijskog sustava.

Pojedini rezultati istraživanja eksplicitno ukazuju na potrebu intenzivnijeg korištenja, ali isto tako i na potrebu unapređenja postojećih računovodstveno informacijskih sustava u hrvatskim poduzećima, da bi na primjeren način mogli potpomoći kvalitetnijem odvijanju poslovnih aktivnosti.

Ključne riječi: računovodstveno informacijski sustav, integriranost, poslovno odlučivanje

1. Uvod

U suvremenim je uvjetima poslovanja koji su obilježeni značajnom konkurentnošću, da bi se ostvario pozitivan poslovni rezultat, odnosno da bi se dugoročno opstalo na tržištu, potrebno donositi pravovremene i kvalitetne odluke. Za takav je

* M. Meter, mr. sc., "Generali osiguranje d.d.", e-mail: mladen.meter@generali.hr. Rad primljen u uredništvo: 6. 5. 2006.

način odlučivanja potrebno isto tako posjedovati pravovremene i kvalitetne informacije financijske i nefinancijske prirode odnosno koristiti se njima.

Budući da su u pravilu u dinamičnoj i zahtjevnoj poslovnoj okolini obilježja informacija potrebnih za poslovno odlučivanje kompleksna, način njihova pribavljanja i obrade zahtijeva dobro razvijen informacijski sustav. Olakšanom pribavljanju i obradi znatno pridonosi visoko dostignuta razina automatizacije obrade velike količine računovodstvenih podataka. Zahvaljujući suvremenim dostignućima u informacijskoj tehnologiji, ali i zbog suvremenih zahtjevnih uvjeta poslovanja u kojima se donose poslovne odluke, danas se osnovna zadaća računovodstveno informacijskog sustava ne ograničuje isključivo na samu evidenciju i skladištenje računovodstvenih informacija o poslovnim događajima. Naime, intenzivnijim korištenjem računovodstvenih informacija iz računovodstveno informacijskog sustava moguće je ostvariti značajan doprinos kvalitetnom odvijanju poslovnih aktivnosti.

U ovome se radu obrazlaže značaj korištenja takvoga sustava za dobivanje informacija potrebnih za poslovno odlučivanje i izneseni su rezultati provedenoga istraživanja u hrvatskim poduzećima o načinu korištenja i o stupnju integriranosti računovodstveno informacijskog sustava.

Naime, iako velika većina hrvatskih poduzeća ima izgrađen računovodstveno informacijski sustav, upitno je korištenje prednosti koje proizlaze iz integriranosti takvih sustava, i to ponajprije zbog suboptimalne razine njihove integriranosti.

2. Potreba korištenja računovodstveno informacijskog sustava

Iako su za uspješno poslovanje, odnosno za poslovno odlučivanje potrebne informacije, ipak sve dostupne informacije nisu istovremeno i korisne informacije, nego dapače, neke informacije mogu biti neupotrebive, ali i štetne, odnosno kontraproduktivne. Jedna je od najčešćih poteškoća pri učinkovitom korištenju informacija ograničena mogućnost korisnika informacija da apsorbira, obradi i ispravno vrednuje ukupno dostupnu količinu informacija u zadanome vremenu.

U današnjim uvjetima, kada računala pribavljaju veliku količinu informacija, mnogi donositelji odluka imaju problem s «informacijskom preobilnošću». Toliko mnogo dostupnih informacija stvara poteškoće pri njihovom razvrstavanju i korištenju istinski važnih informacija. Stoga su i razvijeni računalni postupci za donositelje odluka pri korištenju takvih informacija za specifične odluke.

Dakle, čini se potrebnim razlikovati vrijednost ponuđenih informacija. Prema tome je moguće izdvojiti najvažnija obilježja korisnih informacija:

- **relevantnost** – informacija je relevantna ako uklanja neizvjesnost, poboljšava sposobnost donositelja odluka za predviđanje, ili potvrđuje, odnosno opovrgava njegova prijašnja očekivanja,
- **pouzdanost** – informacija je pouzdana ako ne sadrži pogrešku ili pristranost i ako točno predstavlja događaje ili aktivnosti organizacije,
- **potpunaost** – informacija je potpuna ako ne izostavlja važne aspekte istaknutih događaja ili aktivnosti koje mjeri,
- **pravovremenost** – informacija je pravovremena ako je pribavljena na vrijeme da osigura donositeljima odluka korištenje za odlučivanje,
- **razumljivost** – informacija je razumljiva ako je predstavljena u korisnom i razumljivom obliku,
- **dokazivost** – informacija je dokaziva ako se uvijek na isti način može interpretirati i ako za nju postoji vjerodostojna isprava.

Vrijednost informacije jest korist proizašla iz informacije umanjena za troškove koji su bili potrebni za njezino stvaranje. U poslovanju koristi proizašle iz korištenja informacija najčešće utječu na: smanjenje neizvjesnosti, poboljšanje odluke i bolju mogućnost planiranja i raspoređivanja organizacijskih aktivnosti. Troškovi potrebni za stvaranje informacije obuhvaćaju: vrijeme i resurse potrošene u prikupljanju, obradi i pohranjivanju podataka, jednako kao i vrijeme i resurse korištene za distribuiranje informacija donositeljima odluka.

Nažalost, određivanje vrijednosti informacija nije tako jednostavno kako se može činiti iz prethodno navedenog određenja. Naime, teško je identificirati i kvantificirati sve troškove, a posebno neizravne troškove dovesti u vezu sa troškom stvaranja informacija, a još je teže kvantificirati koristi od pribavljanja dodatnih informacija. Općenito se može kazati da vrijednost informacije predstavlja razliku između koristi proizašle iz njezina korištenja (najčešće u obliku poboljšanja odluka) i troškova stvaranja informacije.

Dalje, je također moguće za određivanje vrijednosti informacije koristiti se formulom, kojom se koristio Bob Metcalfe, tvorac Etherneta, pri računanju vrijednosti računalne mreže. Formulom se često koristi u računalnoj i telekomunikacijskoj industriji, i njome se može isto tako koristiti za izračunavanje vrijednosti informacije, a u nastavku je prikazana u prilagođenom obliku:

$$VI \approx BK^2 * BPP$$

VI.....vrijednost informacije

BK.....broj korisnika informacije

BPP.....broj poslovnih područja

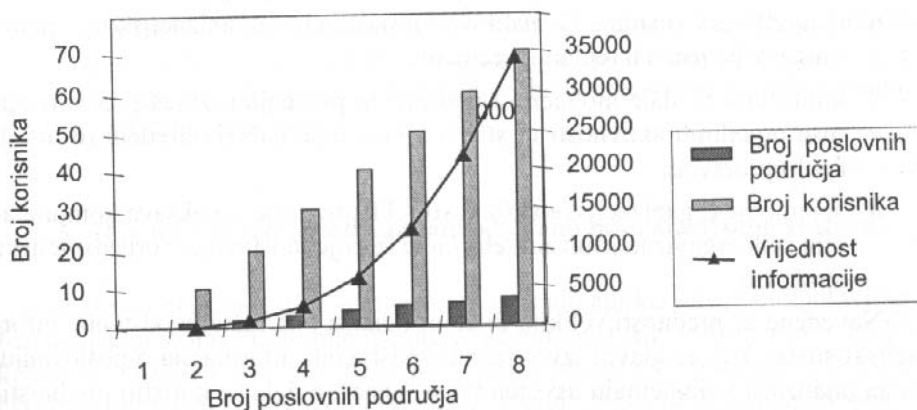
Prema navedenoj je formuli vrijednost informacije jednaka kvadratu broja korisnika informacija pomnoženom sa brojem poslovnih područja u kojima se informacijom koristi. Dakle, što se više korisnika koristi informacijom, u više poslovnih područja, to je veća njezina vrijednost. Iz toga proizlazi i očita važnost komuniciranja, odnosno razmjene informacija, pri čemu važnu ulogu imaju upravo informacijski sustavi, čiji je podsustav i računovodstveno informacijski sustav.

Primjerice, ako postoji 10 korisnika određene informacije u odjelu računovodstva, vrijednost informacije iznosi $VI \approx 10^2 \cdot 1 = 100$, a ako se tom istom informacijom koristi još samo jedan korisnik iz drugoga odjela, npr. informatike, vrijednost informacije povećava se na $VI \approx 11^2 \cdot 2 = 242$, odnosno za 142 %.

Iz dolje navedenog prikaza vidljiv je progresivni rast vrijednosti informacije uvjetovan porastom broja korisnika informacije, odnosno poslovnih područja u kojima se informacijom koristi.

Grafikon 1.

VRIJEDNOST INFORMACIJE

Za razliku od teorijskog određivanja vrijednosti informacije, nažalost, kod praktičnog je korištenja informacije veoma često (ne)vrijednost informacije moguće odrediti tek nakon njezina stvaranja i korištenja u svrhu odlučivanja. Naime, iako prilikom odlučivanja informacije pomažu donošenju boljih odluka, umanjujući rizik ispravnosti izbora, pitanje je jesu li troškovi dobivanja informa-

cija bili veći od koristi koja je postignuta njihovim korištenjem. Uz to je veoma važno pitanje u trenutku donošenja odluke: koja obilježja korisnih informacija u danom trenutku imaju najveću važnost? A zadovoljenje traženoga uvjeta također u velikoj mjeri određuje vrijednost informacije.

Pri prikupljanju, obradi, pohranjivanju podataka i pri distribuiranju informacija donositeljima odluka, neizostavna je uloga informacijske tehnologije. Općenito primjena informacijske tehnologije u poslovanju predstavlja značajnu konkurentsku prednost u poslovanju. Kao potencijalne oblike konkurentске prednosti koje proizlaze iz primjene informacijske tehnologije (IT) mogu se navesti:

1. strukturiranje transakcija – IT transformira nestrukturirane procese u rutinske transakcije,
2. zemljopisna raspršenost – IT može brzo i jednostavno prenositi informacije na velike udaljenosti i služiti kao integrativni čimbenik visoko decentraliziranih organizacija,
3. automatizacija – IT zamjenjuje ili smanjuje potrebu za radnom snagom,
4. poboljšanje informacijskih sposobnosti – IT pojednostavnjuje primjenu složenih analitičkih modela i prikupljanje i obradu velikih količina informacija za poboljšanje poslovnog odlučivanja,
5. skraćanje ciklusa vremena – IT omogućuje promjenu od sekvencijalnih tokova radnih procesa prema simultanima,
6. menadžment znanja – IT olakšava formalizaciju organizacijskoga znanja i njegov prijenos u realnom vremenu,
7. kontrola – IT daje mogućnost detaljnog praćenja i izvještavanja o statusu pojedinih aktivnosti ili stanja u kojem se nalazi određeni resurs ili (polu)proizvod,
8. smanjenje organizacijske složenosti – IT povezuje i olakšava komunikaciju svih organizacijskih entiteta, čime se pojednostavnjuje organizacijska struktura.

Navedene se prednosti velikim dijelom odnose i na računovodstveno informacijski sustav koji je glavni izvor računovodstvenih informacija o poslovanju. No, za poduzeća koja nemaju usvojen takav sustav, a žele se koristiti prednostima koje proizlaze iz njega, potrebno je uložiti odgovarajuća sredstva u novi ili u postojeći sustav. Najčešći su ciljevi dodatnoga ulaganja u takav sustav dugoročno smanjenje operativnih troškova, odnosno stvaranje preduvjeta za generiranje kvalitetne informacijske podloge za poslovno odlučivanje.

Svrha je integriranog računovodstveno informacijskog sustava omogućiti optimalno funkcioniranje njegovih pojedinačnih komponenti (aplikacijski sustavi pojedinih područja poslovanja) i funkcioniranje cjelovitog integriranog sustava. Pojedinačne komponente podržavaju poslovne procese unutar poslovnoga sustava

i u međusobnoj su interakciji iz koje nastaju dodatne vrijednosti, veće od vrijednosti koje pružaju pojedine komponente integriranog sustava pojedinačno. Takav je rezultat i krajnji cilj integracije; da se postigne sinergija sastavnih komponenti sustava, pa tako nastale informacije predstavljaju realnu informacijsku podlogu za poslovno odlučivanje.

Prednosti koje proizlaze iz takvoga sustava višestruke su i mogu se svesti pod zajednički nazivnik donošenja kvalitetnih poslovnih odluka sa ciljem unapređenja poslovanja.

Poslovna organizacija u današnjim uvjetima poslovanja, uzimajući u obzir važnost informacija za uspješno poslovanje, odnosno za opstanak, intenzivno komunicira s unutarnjim i vanjskim subjektima. Budući da upravo računovodstvene informacije imaju neprocjenljivu važnost, i računovodstveno informacijski sustav zauzima važnu ulogu u evidentiranju, pohranjivanju i izvještavanju o poslovnim događajima nastalima u samoj poslovnoj organizaciji i u okruženju. Općenito govoreći, informacijski sustavi mogu stvoriti vrijednost na različite načine, a kao neke zajedničke vrijednosti mogu se izdvojiti ove:

1. informacijski sustav može poboljšati proizvode ili usluge – povećavanjem kvalitete, smanjenjem troškova, ili dodavanjem željenog oblika,
2. informacijski sustav može povećati učinkovitost – automatskim obavljanjem ponavljajućih radnji, gdje pravovremeno obavljanje znatno utječe na učinkovitost,
3. informacijski sustav može poboljšati proces upravljanja – osiguravanjem dostupnosti pravovremenih i pouzdanih informacija omogućuje lakše planiranje, kontroliranje i vrednovanje poslovnih aktivnosti, u cilju smanjenja neizvjesnosti prilikom odlučivanja, odnosno poboljšavanjem kvalitete odlučivanja.

3. Razina integriranosti računovodstveno informacijskog sustava

Razina integriranosti pojedinačnih poslovnih aplikacija unutar cjelovitog informacijskog sustava određuje kvalitetu računovodstveno informacijske podloge, kojom se može koristiti za potrebe poslovanja, odnosno za poslovno odlučivanje. Na drugačiji način rečeno, kvalitativna obilježja korištenih računovodstvenih informacija u hrvatskim poduzećima na određeni način govore o postojećoj razini integriranosti u korištenom računovodstveno informacijskom sustavu. Za potrebe izrade magistarskog rada sredinom 2005. godine izrađen je i dostavljen anketni upitnik o načinu korištenja računovodstveno informacijskog sustava u 92 hrvatska poduzeća, od čega je pristiglo 59 valjanih odgovora. Relativno visoka stopa povrata valjano ispunjenih upitnika od 64% može se objasniti činjenicom da je upitnik upućivan pretežno na ispitanike kojima je iz prakse poznata problematika koja se istraživala. Metodama deskriptivne i kvantitativne statistike su obrađeni

pristigli podaci. U nastavku rada su pomoću grafikona i tablica prikazani neki od rezultata istraživanja, a koji su relevantni za ovaj rad. Obilježja potpunosti i pravovremenosti kod kojih je prema rezultatima istraživanja najpotrebnije poboljšanje upravo su obilježja kojima se odlikuju cjeloviti sustavi s integriranim pojedinačnim poslovnim aplikacijama. Obilježja relevantnosti, pouzdanosti, razumljivosti i dokazivosti računovodstvenih informacija u većoj su mjeri obilježja tradicionalnih računovodstveno informacijskih sustava, primarni cilj kojih nije izvještavanje unutarnjih korisnika računovodstvenih informacija, već vanjskih, tj. zakonski obvezno izvještavanje zakonodavnih institucija.

Tablica 1.

**POBOLJŠANJE OBILJEŽJA RAČUNOVODSTVENIH
INFORMACIJA**

Obilježja računovodstvenih informacija	Potrebno (značajno) poboljšanje
Relevantnost	3,38%
Pouzdanost	11,86%
Potpunost	27,11%
Pravovremenost	23,73%
Razumljivost	13,56%
Dokazivost	11,86%

Kod, uvjetno rečeno, skupine obilježja tradicionalnih računovodstvenih informacijskih sustava u manjoj su mjeri potrebna poboljšanja, za razliku od obilježja potpunosti i pravovremenosti, gdje **27,11%**, odnosno **23,73%** ispitanika smatra da je potrebno značajno poboljšati obilježja potpunosti i pravovremenosti računovodstvenih informacija kojima se koriste.

Prema gore navedenim rezultatima ispitanici su u relativno visokom stupnju zadovoljni kvalitativnim obilježjima računovodstvenih informacija iz njihovih sustava, ali tome najmanje pridonosi potpunost i pravovremenost računovodstvenih informacija.

Budući da su kvalitativna obilježja računovodstvenih informacija uvjetovana kvalitetom, odnosno razinom integriranosti u sustavu, postavlja se pitanje čime se može mjeriti ta razina. Ako se pojam razine integriranosti može izjednačiti s mogućnošću zadovoljavanja potreba za informacijama potrebnima/poželjnima za kvalitetno upravljanje poslovanjem, onda je raspoloživost korisnih informacija mjera kvalitete, odnosno integracije u takvom sustavu.

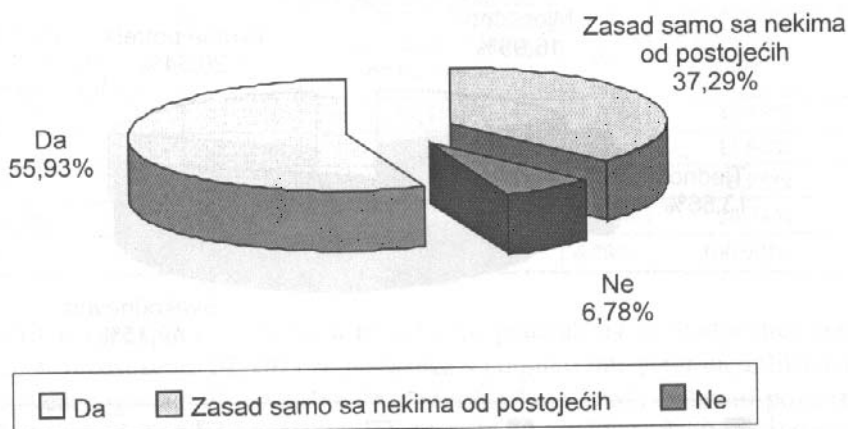
Iz prethodno navedenih rezultata istraživanja proizlazi da su ispitanici u najvećoj mjeri nezadovoljni potpunom raspoloživih računovodstvenih informacija, odnosno za dobivanje potrebnih informacija potrebno im je relativno

mnogo vremena (obilježje pravovremenosti). Prema tome se može zaključiti da one informacije koje su im potrebne ne mogu dobiti u vremenu u kojem žele, a računovodstveno informacijski sustav koji ima odgovarajuću razinu integriranosti može pravovremeno omogućiti traženu informacijsku podlogu za poslovno odlučivanje. Naime, informacije koje zahtjeva suvremeno poslovanje moraju biti dostupne u željenome trenutku i obliku da bi se donijela optimalna odluka.

Postavlja se sljedeće pitanje – koji osnovni preduvjeti moraju biti ispunjeni da bi se pravovremeno osigurala željena informacijska podloga za učinkovito poslovanje odnosno donošenje poslovnih odluka? Uzimajući u obzir već prethodno spomenutu činjenicu, potrebno je da bi sustav bio integriran, postojanje povezanosti računovodstveno informacijskog sustava s aplikacijama ostalih područja poslovanja. Koliko je takvo povezivanje postignuto u računovodstveno informacijskim sustavima kod hrvatskih poduzeća prikazano je na sljedećem grafičkom prikazu.

Grafikon 2.

POVEZANOST RAČUNOVODSTVENO INFORMACIJSKOG SUSTAVA S APLIKACIJAMA OSTALIH PODRUČJA POSLOVANJA

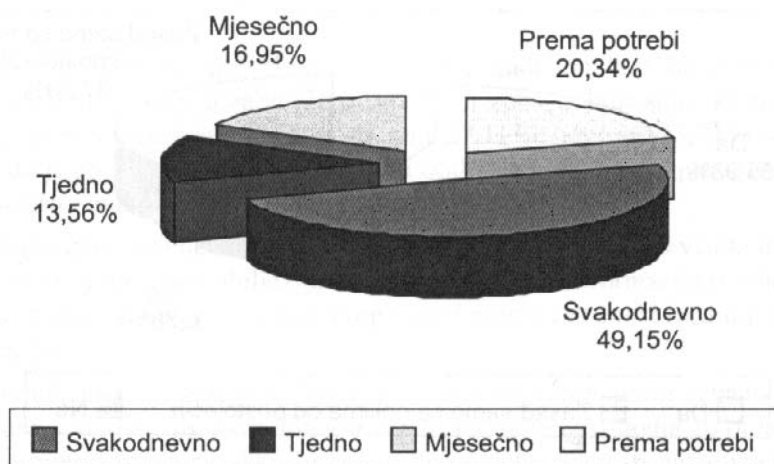
Budući da se činjenica nepovezanosti ili djelomične povezanosti računovodstveno informacijskog sustava s aplikacijama ostalih područja poslovanja pridaje obilježjima tradicionalnog računovodstvenog sustava, iz prethodnog se prikaza zasnovanog na podacima istraživanja vidi da **55,93%** poduzeća ima povezan računovodstveno informacijski sustav s aplikacijama ostalih područja poslovanja,

odnosno **44,07%** uopće nema ili ima zasad samo s nekima od postojećih, što je visoki postotak ako se uzme u obzir značaj računovodstvenih informacija iz takvih sustava za poslovno odlučivanje.

Dalje, sama za sebe povezanost između računovodstveno informacijskog sustava i aplikacija ostalih poslovnih područja ne potpomaže procesu poslovnog odlučivanja ako ne postoji dovoljno učestalo aktualiziranje računovodstvenih informacija u sustavu (prijenos računovodstvenih informacija iz postojećih poslovnih aplikacija u računovodstveno informacijski sustav). Uzimajući u obzir zahtjevno i konkurentno poslovno okruženje, potrebno je svakodnevno raspolagati kvalitetnom računovodstveno informacijskom podlogom da bi poslovne odluke bile kvalitetne i pravovremene. Podaci iz slijedećeg prikaza prikazuju relativno visoki postotak poduzeća koja nemaju svakodnevno aktualiziranje računovodstvenih informacija u računovodstveno informacijskom sustavu.

Grafikon 3.

AKTUALIZIRANJE RAČUNOVODSTVENIH INFORMACIJA U SUSTAVU

Uz svakodnevno aktualne računovodstvene informacije u sustavu ostvariva je pretpostavka izrade kvalitetne informacijske osnove za odlučivanje, a postotak od samo **49,15%** poduzeća koji imaju svakodnevno aktualiziranje računovodstvenih informacija u sustavu nedovoljno je visok postotak da bi se mogla konstatirati integriranost računovodstveno informacijskog sustava kod većine hrvatskih poduzeća.

Iz slijedeće kombinirane statističke tablice vidi se da poduzeća koja imaju potpuno povezan računovodstveno informacijski sustav s aplikacijama ostalih područja poslovanja najčešće aktualiziraju računovodstvene informacije u sustavu.

Tablica 2.

**POVEZANOST RAČUNOVODSTVENO INFORMACIJSKOG
 SUSTAVA S APLIKACIJAMA OSTALIH PODRUČJA POSLOVANJA
 I AKTUALIZIRANJE RAČUNOVODSTVENIH
 INFORMACIJA U SUSTAVU**

	Povezanost računovodstveno informacijskog sustava s aplikacijama ostalih područja poslovanja			Ukupno
Aktualiziranje računovodstvenih informacija u sustavu	Da	Zasad samo s nekima od postojećih	Ne	
Svakodnevno	32,20%	16,95%	0,00%	49,15%
Tjedno	8,47%	3,39%	1,69%	13,56%
Mjesečno	3,39%	10,17%	3,39%	16,95%
Prema potrebi	11,86%	6,78%	1,69%	20,34%
Ukupno	55,93%	37,29%	6,78%	100,00%

U prikazu uz pomoć relativnih brojeva taj podatak na svakodnevnoj razini, nažalost, iznosi samo **32,20%** za poduzeća s potpuno integriranim aplikacijama. Iz navedenoga slijedi zaključak da poduzeća koja imaju potpuno povezan računovodstveno informacijski sustav s aplikacijama ostalih područja poslovanja češće aktualiziraju računovodstvene informacije u sustavu (svakodnevno **32,20%**, tjedno **8,47%**, mjesečno **3,39%** ili prema potrebi **11,86%**), pa na taj način osiguravaju kvalitetnu informacijsku podlogu za poslovno odlučivanje. Na isti se način može zaključiti da poduzeća kod kojih ne postoji povezanost računovodstveno informacijskog sustava s aplikacijama ostalih područja poslovanja rjeđe aktualiziraju računovodstvene podatke u sustavu (svakodnevno **0,00%**, tjedno **1,69%**, mjesečno **3,39%** ili prema potrebi **1,69%**).

Podaci sami po sebi ne moraju govoriti o načinu korištenja postojećega sustava, ali u svakom slučaju mogu biti znakovita preporuka za istraživanje načina i učestalosti korištenja informacija iz postojećega sustava zbog razine njegove integriranosti, koja je u ovom slučaju iskazana stupnjem povezanosti računovodstveno informacijskog s aplikacijama ostalih područja poslovanja i učestalosti aktualiziranja računovodstvenih informacija u sustavu.

4. Svrha korištenja računovodstveno informacijskog sustava

Značaj postojanja i primjene integriranog računovodstveno informacijskog sustava u poslovanju svakodnevno ubrzano raste proporcionalno s porastom složenosti poslovnog okruženja i međusobnih uvjeta i pravila suvremenoga poslovanja. Nemoguće je u takvom okruženju opstati, a kamo li biti konkurentan, ne koristeći se istovremeno kvalitetnom informacijskom podlogom potrebnom za poslovanje, odnosno za donošenje poslovnih odluka.

Dakle, učestalo korištenje kvalitetne informacijske podloge računovodstveno informacijskog sustava jedan je od važnijih preduvjeta da bi se uopće moglo govoriti o suvremenom i sustavnom poslovanju. Prema mišljenju ispitanika, različite se razine menadžmenta u poslovnom odlučivanju različitom učestalošću koriste podacima iz računovodstvenog sustava.

Tablica 3.

KORIŠTENJE RAČUNOVODSTVENIH PODATAKA U POSLOVNOM ODLUČIVANJU

Učestalost korištenja podataka	Niži menadžment	Srednji menadžment	Viši menadžment
Veoma rijetko	8,47%	0,00%	5,08%
Rijetko	18,64%	8,47%	10,17%
Povremeno	30,52%	33,91%	28,82%
Često	20,34%	38,98%	18,64%
Veoma često	22,03%	18,64%	37,29%
Ukupno	100,00%	100,00%	100,00%

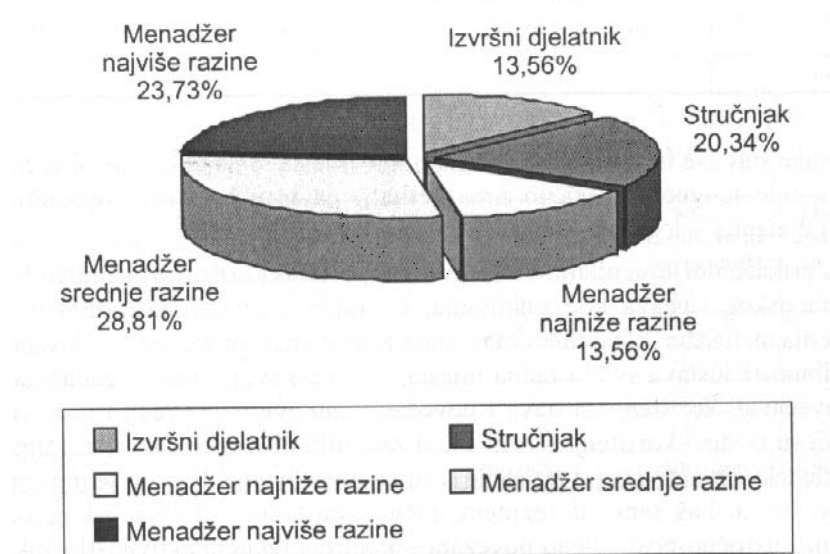
Prema rezultatima iz gornje tablice vidi se da se rijetko i veoma rijetko računovodstvenim podacima u poslovnom odlučivanju koristi niži menadžment (27,11%), zatim viši menadžment (15,25%) i na kraju srednji menadžment

(8,47%). Može se zaključiti da se računovodstvenim podacima u poslovnom odlučivanju najčešće koristi srednji, zatim viši, a najrjeđe niži menadžment.

U strukturi ispitanika koji su tako odgovorili bili su zastupljeni ispitanici različitih radnih mjesta, pa to u određenoj mjeri osigurava nepristranost u ocjeni korištenja računovodstvenih podataka u poslovnom odlučivanju.

Grafikon 4.

STRUKTURA ISPITANIKA PREMA NAZIVU RADNOG MJESTA

Gore navedeni rezultati pokazuju praktično prihvatljivu i pozitivnu činjenicu da se prema vrsti radnih zadataka, pojedine razine menadžmenta u dovoljnoj mjeri (dovoljno često) koriste računovodstvenim podacima u poslovnom odlučivanju.

No, uz pitanje: koliko se često koriste računovodstvenim podacima iz računovodstveno informacijskog sustava za poslovno odlučivanje? dolazi i pitanje same svrhe korištenja računovodstveno informacijskog sustava. U nastavku slijedi prikaz u relativnom iskazu česte ili veoma česte svrhe korištenja računovodstveno informacijskog sustava prema nazivu radnoga mjesta.

Tablica 4.

NAJČEŠĆA SVRHA KORIŠTENJA SUSTAVA PREMA NAZIVU RADNOGA MJESTA

Naziv radnoga mjesta	Zakonski obvezno izvještav.	Planiranje	Kontrola tekućih aktivnosti	Procjena rezultata poslov.	Lociranje menadž. odgovorn.	Donošenje menadž. odluka
Izvršni djelatnik	62,50%	62,50%	87,50%	87,50%		
Stručnjak	75,00%	58,33%	75,00%	83,33%		
Menadžer najniže razine	75,00%	62,50%	87,50%	87,50%		50,00%
Menadžer srednje razine	82,35%	64,71%	76,47%	76,47%	41,18%	70,59%
Menadžer najviše razine	57,14%	50,00%	85,71%	92,86%	28,57%	57,14%
Ukupno	-	-	-	-	-	-

Neke stavove ispitanika, prema radnome mjestu, o najčešćoj svrsi korištenja sustava nije moguće praktično interpretirati, pa nisu prikazani rezultati (npr. izvršni djelatnik – lociranje menadžerske odgovornosti, itd.).

U prikazanim je rezultatima uočljiv nizak postotak korištenja računovodstveno informacijskog sustava kod planiranja, lociranja menadžerske odgovornosti i donošenja menadžerskih odluka za radna mjesta menadžerske razine. Povećanjem integriranosti sustava sva bi radna mjesta, u okviru svojih radnih zadataka, mogla povećavati korištenje sustava i povećati učinkovitost na radu i odlučivanju. Najveći su postoci korištenja sustava kod zakonski obveznoga izvještavanja, kod kontrole tekućih aktivnosti i procjene rezultata poslovanja. Razlog se može tražiti u tome što su baš samo ti segmenti računovodstveno informacijskog sustava uhodani i uzročno-posljedično povezani – kontrola tekućih aktivnosti i zakonski obvezno izvještavanje.

Iz prethodnih se razmatranja može utvrditi da se u velikoj mjeri sve razine menadžmenta koriste računovodstveno informacijskim sustavom za donošenje poslovnih odluka primjerenih njihovome položaju u organizacijskoj strukturi, ali, iz rezultata također proizlazi i preporuka za znatno veće korištenje računovodstveno informacijskog sustava menadžera srednje i najviše razine prilikom planiranja, lociranja menadžerske odgovornosti i donošenja menadžerskih odluka.

Može se reći da upravo sa svakim daljim pomakom u povećanju integriranosti raste povjerenje u korisnu ulogu sustava u poslovanju, a time i potreba za njihovim intenzivnijim korištenjem. Tome u prilog govore izračunani Spearmanovi koeficijenti korelacije između povezanosti računovodstveno informacijskog

sustava s aplikacijama ostalih poslovnih područja i korištenja računovodstveno informacijskog sustava za potrebe zakonski obveznoga izvještavanja i kontrolu tekućih aktivnosti. Vrijednosti Spearmanovih koeficijenata korelacije iznose - **0,291** i **-0,306** na razini signifikantnosti od **5%** i govore o postojanju povezanosti između stupnja integriranosti i učestalosti korištenja sustava u navedene svrhe. Postoji još veća povezanost između integriranosti sustava, mjerena aktualiziranjem računovodstvenih informacija u sustavu i korištenjem sustava u svrhu kontrole tekućih aktivnosti na razini **-0,417** i signifikantnost **1%**.

I slijedeći rezultati, gdje je postavljeno pitanje koju osnovu poslovnog odlučivanja podržava postojeći sustav, govore u prilog činjenici da se najviše koriste onom osnovom poslovnog odlučivanja koja je i najrazvijenija u poduzeću.

Tablica 5.

**OSNOVA POSLOVNOG ODLUČIVANJA KOJU PODRŽAVA
SUSTAV/KOJOM SE KORISTI U SUSTAVU**

Učestalost / korištenje osnove poslovnog odlučivanja	Izvještaji iz transakcijskih baza	Upravljačko- informacijski sustav	Sustav zasnovan na bazi znanja	Osnovni financijski izvještaji
Veoma rijetko	6,78%	5,08%	10,17%	1,69%
Rijetko	6,78%	11,86%	23,73%	1,69%
Povremeno	27,12%	37,30%	30,51%	8,48%
Često	18,64%	15,25%	20,34%	27,12%
Veoma često	40,68%	30,51%	15,25%	61,02%
Ukupno	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Prema navedenim rezultatima najčešće se koriste temeljnim financijskim izvještajima kao osnovom poslovnog odlučivanja, zatim izvještajima iz transakcijskih baza, pa tek nakon toga slijede upravljačko informacijski sustav i sustav zasnovan na bazi znanja. Kod razvijenih se računovodstveno informacijskih sustava može slobodno konstatirati da bi redosljed učestalosti korištenja, odnosno raspoloživih alata bio upravo suprotan, ako se želi osigurati kvalitetna informacijska podloga za donošenje poslovnih odluka.

I napokon je, nakon utvrđene svrhe i osnove korištenja računovodstveno informacijskog sustava, ostalo pitanje: na koji se način, tj. korištenjem kojih postupaka, najčešće donose odluke u hrvatskim poduzećima?

Tablica 6.

KORIŠTENJE POJEDINIH POSTUPAKA POSLOVNOG ODLUČIVANJA

Učestalost korištenja postupaka poslovnog odlučivanja	Relativni ekonomski pokazatelji	Usporedba ostvarenih i planiranih veličina	Usporedba s rezultatima najboljih u branši
Veoma rijetko	1,69%	1,69%	16,95%
Rijetko	8,47%	0,00%	28,81%
Povremeno	16,96%	10,17%	27,13%
Često	33,90%	33,90%	15,25%
Veoma često	38,98%	54,24%	11,86%
Ukupno	100,00%	100,00%	100,00%

Zbog većinskog korištenja, odnosno raspoloživosti pojedine osnove odlučivanja, na neki su se način i mogli predvidjeti rezultati o korištenju pojedinih postupaka poslovnog odlučivanja. Dakle, najčešće su korišteni postupci usporedbe ostvarenih i planiranih veličina, zatim relativni ekonomski pokazatelji na osnovi financijskih izvještaja i na kraju usporedba s rezultatima najboljih u branši i analiza odstupanja. Također je obradom rezultata utvrđena i povezanost između vrijednosti pojedinih obilježja osnove poslovnog odlučivanja i postupaka kojima se najčešće donose odluke. Tako je utvrđena pozitivna povezanost između češćeg korištenja osnovnih financijskih izvještaja i češćeg donošenja odluka korištenjem ekonomskih pokazatelja na osnovi financijskih izvještaja i donošenja odluka na osnovi usporedbe s rezultatima najboljih u branši i analizom odstupanja. Pozitivna povezanost, mjerena Spearmanovim koeficijentom korelacije, iznosi **0,433**, odnosno **0,338** na razini signifikantnosti od **1%**.

5. Mogućnosti unapređenja računovodstveno informacijskog sustava

Prema rezultatima istraživanja većina hrvatskih poduzeća ima tradicionalni računovodstveno informacijski sustav, kojim se dakako koristi i kao potporom poslovnom odlučivanju, ali koji zbog svojih obilježja neintegriranog sustava ne može osigurati dovoljno kvalitetnu informacijsku podlogu za poslovno odlučivanje, što u određenoj mjeri utječe na uspješnost i konkurentnost na tržištu.

Zbog značaja kvalitetne računovodstveno informacijske podloge potrebno je posvetiti dužnu pozornost izgradnji integriranog računovodstveno informacijskog sustava, i to na način koji je najprihvatljiviji za pojedino poduzeće. Identificiranje

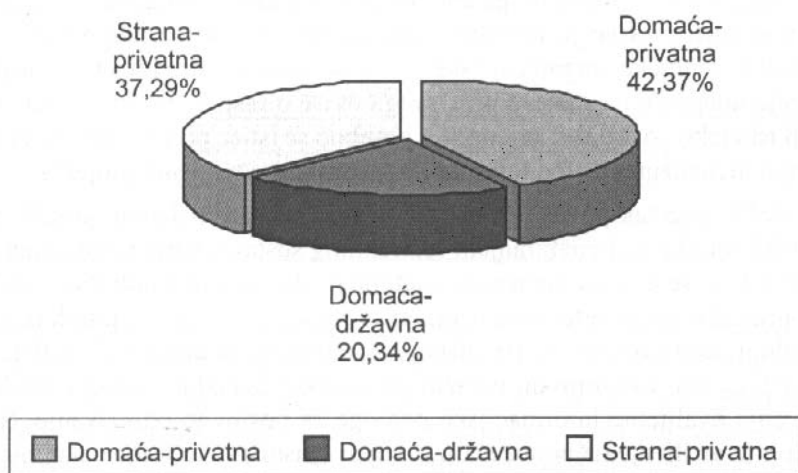
potencijalnih izvorišta nedovoljne integriranosti računovodstveno informacijskog sustava ostavlja otvorenim pitanje mogućnosti unapređenja, odnosno otklanjanja poteškoća, u računovodstveno informacijskom sustavu, u svrhu da bi mogao osigurati kvalitetnu informacijsku podlogu za poslovno odlučivanje.

Potrebni resursi za uspješno provođenje unapređenja računovodstveno informacijskog sustava ovise o specifičnostima poduzeća, odnosno o određenim područjima sustava koje je potrebno unaprijediti. No, to se, uglavnom odnosi na kapitalne, tehničke, organizacijske i radne resurse. Preduvjeti za uspješno provođenje unapređenja sustava prije svega ovise o raspoloživosti navedenih resursa, ali isto tako i o drugim uvjetima, a posebno se ističe potpora članova projektnog tima i menadžmenta voditelju projekta prilikom izvođenja projekta.

Za dobar početak povećanja integriranosti čini se smislenim odrediti smjer, ili još bolje odrediti cilj odabiranjem referentnog sustava, karakteristikama kojeg valja težiti. Čini se da u suvremenim uvjetima poslovanja nije potrebno daleko ići da bi se pronašao takav referentni uzor, jer se znatan postotak uspješnih poduzeća na globalnoj razini nalazi i u Hrvatskoj u većinskom stranom vlasništvu. Zbog tog se razloga čini zanimljivim istražiti povezanost između vlasničke strukture i osiguravanja kvalitetne informacijske podloge za poslovno odlučivanje. Naime, uvriježeno je mišljenje da poduzeća u stranom vlasništvu to bolje osiguravaju od poduzeća u većinskom domaćem ili u državnom vlasništvu.

U istraživanom su uzorku u najvećem postotku bila zastupljena domaća poduzeća u većinskom privatnom vlasništvu sa **42,37%**, zatim strana poduzeća u privatnom vlasništvu sa **37,29%** i na kraju domaća poduzeća u državnom vlasništvu s udjelom od **20,34%**.

Grafikon 5.

ISPITANICI PREMA VEĆINSKOJ VLASNIČKOJ
STRUKTURI PODUZEĆA

Podaci prikupljeni od ispitanika iz različitih poduzeća grupirani su prema kriteriju većinske vlasničke strukture poduzeća i prema povezanosti računovodstveno informacijskog sustava s aplikacijama ostalih područja poslovanja, iz čega je očit različit stupanj izgrađenosti, tj. integriranosti računovodstveno informacijskog sustava.

Tablica 7.

**POVEZANOST RAČUNOVODSTVENO INFORMACIJSKOG SUSTAVA
S APLIKACIJAMA OSTALIH PODRUČJA POSLOVANJA PREMA
VEĆINSKOJ VLASNIČKOJ STRUKTURI PODUZEĆA**

	Većinska vlasnička struktura poduzeća			Ukupno
Povezanost računovodstveno informacijskog sustava s aplikacijama ostalih područja poslovanja	Domaća-privatna	Domaća-državna	Strana-privatna	
Da	22,03%	6,78%	27,12%	55,93%
Zasad samo s nekima od postojećih	18,64%	10,17%	8,47%	37,29%
Ne	1,69%	3,39%	1,69%	6,78%
Ukupno	42,37%	20,34%	37,29%	100,00%

Uvriježenu pretpostavku da je u privatnim poduzećima s većinskom stranom vlasničkom strukturom na kvalitetniji način osigurana informacijska podloga za odlučivanje, ponajprije zbog bolje integriranosti računovodstveno informacijskog sustava, nedvojbeno potkrepljuju i podaci prikazani u prethodnoj tablici. Naime, jasno se vidi razlika u povezanosti prema većinskoj vlasničkoj strukturi u poduzećima, gdje je kod privatnih poduzeća u većinskom stranom vlasništvu znatno veći udio potpuno povezanih računovodstveno informacijskih sustava s aplikacijama ostalih područja poslovanja i znatno manji udio djelomične povezanosti, u odnosu na privatna poduzeća u domaćem vlasništvu (27,12% u odnosu na 22,03% i 8,47% u odnosu na 18,64%), dok se ta razlika posebno vidi u odnosu na poduzeća u državnom vlasništvu (27,12% u odnosu na 6,78% i 1,69% u odnosu na 3,39%).

Dakle, privatna poduzeća, za razliku od državnih, imaju znatno bolju povezanost računovodstveno informacijskog sustava s aplikacijama ostalih područja poslovanja.

Pitanje stupnja integriranosti ostaje ključno za određivanje potencijala za osiguranje kvalitetne informacijske podloge za potrebe poslovnog odlučivanja. Jedan od pokazatelja integriranosti sustava svakako može biti, uz povezanost računovodstveno informacijskog sustava s aplikacijama ostalih područja, i učestalost aktualiziranja računovodstvenih informacija u računovodstveno informacijskom sustavu.

U slijedećoj kombiniranoj statističkoj tablici, u relativnom se iskazu nalaze podaci o učestalosti aktualiziranja računovodstvenih informacija u sustavu prema većinskoj vlasničkoj strukturi poduzeća.

Tablica 8.

**AKTUALIZIRANJE RAČUNOVODSTVENIH INFORMACIJA
U SUSTAVU PREMA VEĆINSKOJ VLASNIČKOJ
STRUKTURI PODUZEĆA**

	Većinska vlasnička struktura			Ukupno
Aktualiziranje računovodstvenih informacija u sustavu	Domaća-privatna	Domaća-državna	Strana-privatna	
Svakodnevno	25,42%	6,78%	16,95%	49,15%
Tjedno	5,08%	3,39%	5,08%	13,56%
Mjesečno	10,17%	3,39%	3,39%	16,95%
Prema potrebi	1,69%	6,78%	11,86%	20,34%
Ukupno	42,37%	20,34%	37,29%	100,00%

Rezultati o učestalosti aktualiziranja računovodstvenih informacija u sustavu prema većinskoj vlasničkoj strukturi poduzeća na sličan način kao i o povezanosti sustava s aplikacijama ostalih područja poslovanja pokazuju da privatna poduzeća znatno češće aktualiziraju računovodstvene informacije u sustavu.

Iz prethodno navedenih rezultata može se zaključiti da privatna poduzeća, za razliku od državnih poduzeća, imaju znatno bolju integriranost računovodstveno informacijskog sustava, a to se posebno odnosi na privatna poduzeća u većinskom stranom vlasništvu.

Budući da iz navedenih interpretacija proizlazi da privatna poduzeća u većinskom stranom vlasništvu svojim sustavom omogućavaju najrelevantniju informacijsku podlogu za poslovno odlučivanje, postavlja se pitanje: kako su takva poduzeća uvela računovodstveno informacijski sustav? Iz podataka iz slijedeće tablice proizlazi da poduzeća u većinskom stranom vlasništvu mnogo više od domaćih u većinskom privatnom vlasništvu, a posebno od onih u većinskom državnom vlasništvu, samostalno razvijaju sustav prema vlastitim potrebama.

Tablica 9.

**NAČIN NABAVE RAČUNOVODSTVENO INFORMACIJSKOG
SUSTAVA PREMA VEĆINSKOJ VLASNIČKOJ
STRUKTURI PODUZEĆA**

	Većinska vlasnička struktura			Ukupno
Nabava računovodstveno informacijskog sustava	Domaća-privatna	Domaća-državna	Strana-privatna	
Kupnjom od jednog dobavljača	25,42%	6,78%	6,78%	38,98%
Kupnjom od više dobavljača	1,69%	3,39%	5,08%	10,17%
Vlastitim razvitkom	1,69%	3,39%	5,08%	10,17%
Kupnjom i vlastitim razvitkom	13,56%	6,78%	20,34%	40,68%
Ukupno	42,37%	20,34%	37,29%	100,00%

Prema prethodno navedenim podacima nameće se preporuka da je potrebno, da bi se razina integriranosti sustava u domaćim privatnim i državnim poduzećima približila postojećoj razini integriranosti u poduzećima u većinskom stranom vlasništvu, značajnije ulagati u vlastiti razvitak računovodstveno informacijskog sustava. Pitanje koje ide uz tu preporuku svakako je pitanje raspoloživosti materijalnih i ljudskih potencijala, ali se time barem može razriješiti dvojba o tome kako je moguće osigurati kvalitetniju informacijsku podlogu i uzeti u obzir značaj ovog pitanja ako se želi osigurati kvalitetno donošenje poslovnih odluka. Korelacija mjerena Spearmanovim koeficijentom korelacije od **0,318** na razini signifikantnosti od **5%** također ukazuje na povezanost između većinske vlasničke strukture i načina nabave računovodstveno informacijskog sustava.

Jedna od mogućnosti unapređenja računovodstveno informacijskog sustava također je i razmatranje, rješavanje, tj. izbjegavanje potencijalnih poteškoća koje se mogu pojaviti pri uvođenju i održavanju računovodstveno informacijskog sustava.

Tablica 10.

NAJZNAČAJNIJE POTEŠKOĆE PRI UVOĐENJU I ODRŽAVANJU RAČUNOVODSTVENO INFORMACIJSKOG SUSTAVA

Većinska vlasnička struktura	Organiz. projektnih zadataka	Kompetentnost članova projektnog tima	Provođ. testiranja sustava	Kontrol. kvalitete uvedenog sustava	Poznavanje korištenja sustava	Učinkovitost rješavanja prijavljenih poteškoća
Domaća- privatna	8,00%	20,00%	24,00%	36,00%	28,00%	36,00%
Domaća- državna	25,00%	41,67%	41,67%	50,00%	16,67%	58,33%
Strana- privatna	22,73%	22,73%	4,55%	9,09%	27,27%	9,09%
Ukupno	-	-	-	-	-	-

Relativno gledano, najviše se poteškoća pri uvođenju i održavanju računovodstveno informacijskog sustava pojavljuje kod domaćih poduzeća u državnom vlasništvu, što je i razumljivo uzme li se u obzir razina atraktivnosti rada za stručne kadrove u takvim poduzećima i uvjeti poslovanja koji se vežu uz takva poduzeća. Identificiranjem spomenutoga problema nameće se sama po sebi preporuka da je potrebno radne uvjete u takvim poduzećima učiniti atraktivnijima, ako je definirani cilj poduzeća poboljšanje razine kvalitete računovodstveno informacijskog sustava.

Iz prethodno navedene kombinirane statističke tablice također se vidi, usporedbom privatnih poduzeća u većinskom stranom vlasništvu s ostalima, da ona najviše poteškoća imaju s organizacijom projektnih zadataka, a najmanje s provođenjem testiranja sustava i sa završnom kontrolom kvalitete uvedenoga sustava. Taj se rezultat može pojasniti činjenicom da je prijenos tehničkog know-howa u većoj mjeri moguć, ali prilagođivanje na lokalne specifičnosti i primjena organizacijskog know-howa predstavlja veću poteškoću.

No, za uspješno je provođenje unapređenja, odnosno uvođenja sustava u poduzeće, nedostatak organizacijskih resursa moguće nadoknaditi ako, kao što je to slučaj kod većine privatnih poduzeća u većinskom stranom vlasništvu, postoje svi drugi resursi ili preduvjeti za unapređenje računovodstveno informacijskog sustava.

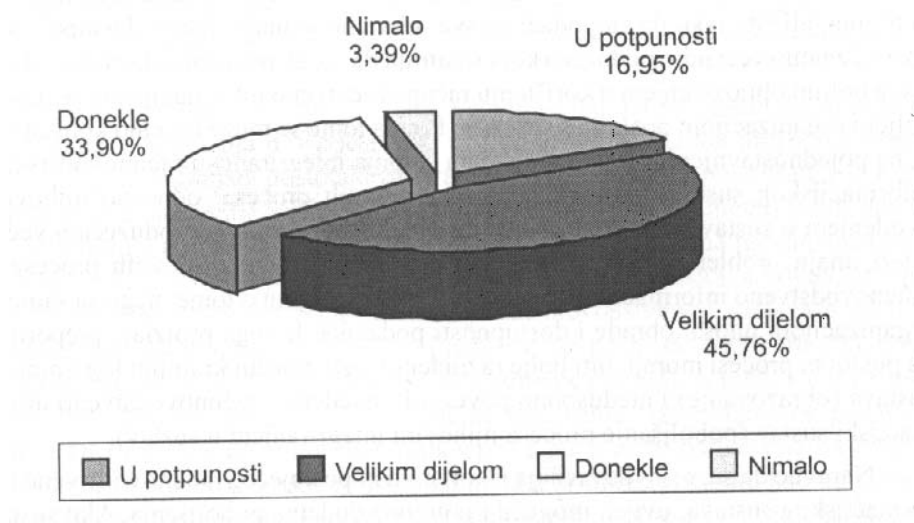
Prema rezultatima istraživanja prednosti su privatnih poduzeća u većinskom domaćem vlasništvu, u odnosu na državna i privatna poduzeća u stranom vlasništvu, u kompetentnosti članova projektnog tima i u uspješnoj organizaciji projektnih zadataka. Za dalje unapređenje i održavanje dostignutoga, kao zadatak takvih poduzeća nameće se zadržavanje stručnih kadrova, ali je isto tako u nei-

zostavnim daljim unapređenjima sustava potrebno uzeti u obzir postignutu razinu primjene suvremenih tehničkih dostignuća kod privatnih poduzeća u većinskom stranom vlasništvu.

Iz rezultata istraživanja prikazanih na slijedećem prikazu vidi se da se povećanje kvalitete odluka i rada može povećati i dodatnim korištenjem i poboljšanjem upravo postojećeg računovodstveno informacijskog sustava.

Grafikon 6.

POVEĆANJE KVALITETE ODLUKA (I RADA) DODATNIM
KORIŠTENJEM I POBOLJŠANJEM SUSTAVA

Naime, prema tim rezultatima čak **62,71%** ispitanika smatra da je potrebno dodatno korištenje, odnosno poboljšanje postojećega sustava da bi se potpuno ili velikim dijelom povećala kvaliteta odluka i rada.

Napitanje: kako bi se mogla povećati iskoristivost postojećeg računovodstveno informacijskog sustava? odgovori ispitanika bili su kao što je prikazano u slijedećoj tablici.

Tablica 11.

MOGUĆNOSTI POVEĆANJA ISKORISTIVOSTI POSTOJEĆEG RAČUNOVODSTVENO INFORMACIJSKOG SUSTAVA

Mogućnosti povećanja iskoristivosti postojećeg sustava	Potrebno (značajno) povećanje iskoristivosti
Boljom organizacijom unosa i obrade podataka	20,33%
Boljom organizacijom dostupnosti podataka	37,28%
Boljom organizacijom poslovnih procesa	52,54%
Boljim obrazovanjem u korištenju računov. inform. sustava	38,98%

Na osnovi gornjih rezultata može se zaključiti da dvostruko više ispitanika (poduzeća) nema problema s organizacijom unosa i s obradom podataka nego što ih to ima, ali isto tako da su podaci za sve relativno jednako dobro dostupni. No, postoji znatno veći udio poduzeća koja smatraju da mogu povećati iskorištenost sustava boljim obrazovanjem u korištenju računovodstveno informacijskog sustava i boljom organizacijom poslovnih procesa. Prema tome se može uvjetno konstatirati, da pojednostavnjenim izjednačivanjem stupnja integriranosti računovodstveno informacijskog sustava s organizacijom poslovnih procesa, odnosno njihovim uvođenjem u sustav, a potom i obrazovanjem o tome, hrvatska poduzeća u većoj mjeri imaju problema s integriranjem i automatiziranjem poslovnih procesa u računovodstveno informacijskom sustavu i obrazovanjem o tome, nego sa samom organizacijom unosa, obrade i dostupnosti podataka. Iz toga proizlazi preporuka da poslovni procesi moraju biti bolje razrađeni i rastumačeni krajnjim korisnicima sustava (obrazovanje) i međusobno povezani i uvedeni u računovodstveno informacijski sustav (poboljšanje procesa njihovim integriranjem u sustav).

Naravno da su, osim povećanja iskoristivosti postojećeg računovodstveno informacijskog sustava, uvijek moguća i potrebna dodatna poboljšanja. Ako sustav ne posjeduje karakteristike integriranog sustava, teško je očekivati da se samim povećanjem iskoristivosti mogu napraviti značajni pomaci u povećanju kvalitete informacijske podloge za poslovno odlučivanje. Prema tome je, odgovorima, odnosno prijedlozima za dodatno poboljšanje postojećeg računovodstveno informacijskog sustava, također moguće dodatno utvrditi (ne)postojanje određenih kvalitativnih obilježja korištenih računovodstveno informacijskih sustava kod hrvatskih poduzeća, odnosno zaključiti mogu li takvi sustavi osigurati kvalitetnu informacijsku podlogu za poslovno odlučivanje.

Tablica 12.

**MOGUĆNOSTI DODATNOG POBOLJŠANJA POSTOJEĆEG
RAČUNOVODSTVENO INFORMACIJSKOG SUSTAVA**

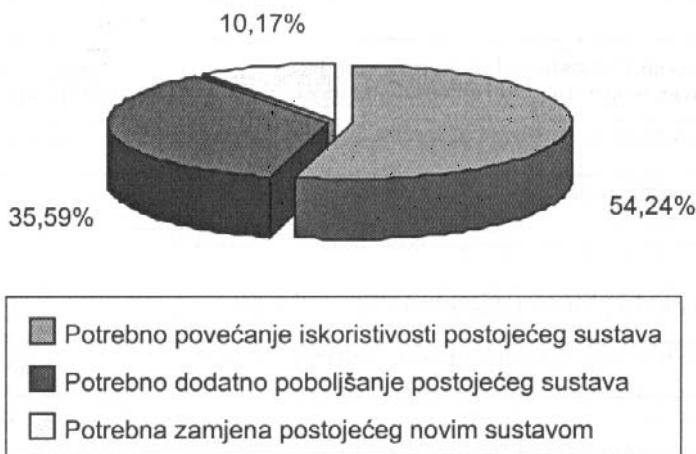
Mogućnosti dodatnog poboljšanja postojećeg računovodstveno informacijskog sustava	Potrebno (značajno) poboljšanje sustava
Općom usmjerenošću na korištenje računalnih, umjesto ljudskih resursa	30,50%
Boljom integracijom račun. inform. sustava s ostalim poslovnim aplikacijama	35,59%
Ograničeni pristup podacima računov. inform. sustava poslovnim partnerima	23,73%
Omogućivanjem elektronske razmjene podataka s poslovnim partnerima	33,90%
Omogućivanjem obavljanja platnog prometa korištenjem internet bankarstva	11,86%

Gornji rezultati pokazuju da, iako većina ispitanika ne smatra da su potrebna dodatna poboljšanja u usmjerenosti na korištenje računalnih umjesto ljudskih resursa, ipak značajan postotak smatra da bi se određena poboljšanja u tome dijelu mogla napraviti. Manji broj ispitanika smatra da je pametno raditi dodatna poboljšanja u omogućivanju ograničenog pristupa podacima računovodstveno informacijskog sustava poslovnim partnerima, a najveći postotak odgovora ispitanika potvrđuje potrebu bolje integracije računovodstvenog sustava s ostalim poslovnim aplikacijama. Isto tako prilično visoki postotak odgovora ispitanika sugerira dodatno poboljšanje elektronske razmjene podataka s poslovnim partnerima. Postojanjem standardiziranog načina rješavanja takve razmjene podataka (npr. EDI ili prilagođene internet aplikacije) s poslovnim partnerima na tržištu, sigurno bi se odgovor o zadovoljstvu ispitanika približio postotku kao na pitanje o potrebi dodatnog poboljšanja obavljanjem platnog prometa korištenjem internet bankarstva.

Slijedeći sugerirajući rezultati o ocjeni, odnosno o prijedlozima ispitanika za poboljšanje sustava, na određeni način dodatno potvrđuju prethodno navedene rezultate istraživanja.

Grafikon 7.

OCJENA RAČUNOVODSTVENO INFORMACIJSKOG SUSTAVA

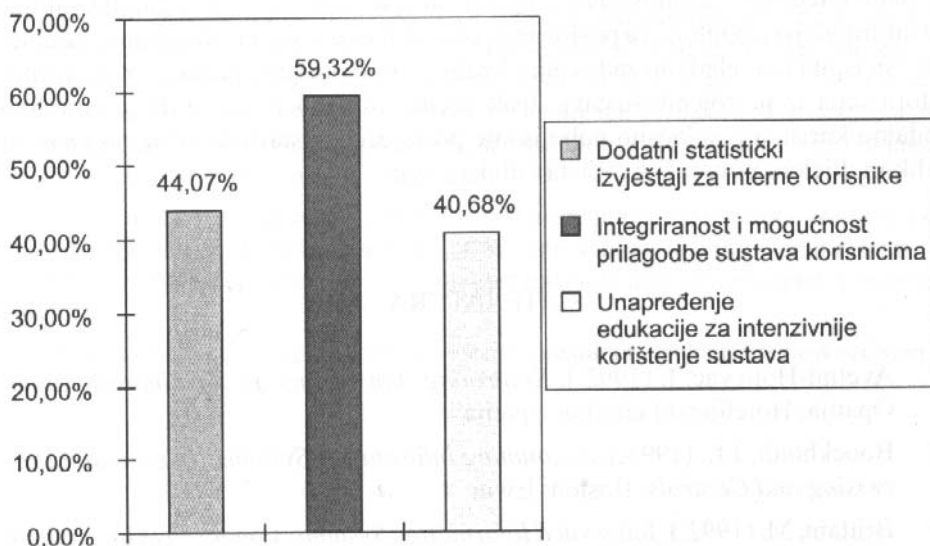
Naime, većina ispitanika, s udjelom od **54,24%**, smatra da je povećanjem iskoristivosti postojećeg sustava moguće povećati kvalitetu informacijske podloge za poslovno odlučivanje, a **35,59%** ispitanika smatra da bi se to moglo postići dodatnim poboljšanjem postojećeg sustava, što neizravno upućuje i na rezistentnost ispitanika za zamjenu postojećeg sustava potpuno novim, koja se vidi iz postotka od **10,17%**.

Kumulativ postotka od **89,83%** više je nego indikativni pokazatelj potrebe za povećanjem stupnja iskoristivosti postojećih sustava, odnosno za njegovim dodatnim poboljšanjem, da bi se osigurala dovoljno kvalitetna informacijska podloga za potrebe poslovnog odlučivanja.

Prijedlozi ispitanika na pitanje iz anketnog upitnika o povećanju iskoristivosti i poboljšanju računovodstveno informacijskog sustava grupirani su u tri skupine prema prirodi izraženih prijedloga. Oni na izravniji način upućuju na poteškoće iz računovodstveno informacijskog sustava koje onemogućuju bolju podršku poslovanju, odnosno podršku poslovnom odlučivanju.

Grafikon 8.

GLAVNI PRIJEDLOZI ISPITANIKA ZA POVEĆANJE ISKORISTIVOSTI,
ODNOSNO ZA POBOLJŠANJE RAČUNOVODSTVENO
INFORMACIJSKOG SUSTAVA

Ukupno gledajući dosadašnju analizu, može se zaključiti da su za donošenje kvalitetnijih poslovnih odluka potrebna dodatna ulaganja za povezivanje računovodstveno informacijskog sustava s aplikacijama ostalih područja poslovanja i pritome je potrebno nastojati, ako je moguće, na vlastitom razvijanju sustava, osigurati povećanu kvalitetu informacijske podloge. Stupanj integriranosti računovodstveno informacijskog sustava neizravno određuje i svrhu i način i mogućnosti njegova korištenja u poslovanju, odnosno u poslovnom odlučivanju.

6. Zaključak

Uloga računovodstveno informacijskog sustava usko je povezana s kvalitetom računovodstvenih informacija za potrebe poslovanja, odnosno poslovno odlučivanje, a ovisna je o stupnju razvijenosti i o korištenju samoga sustava. Dakle, mogućnosti i način korištenja sustava odražavaju se i na kvalitetu informacija, a vrijednost je informacija povezana s razlikom koristi i troškova od njezina korištenja.

Izvršnost pojedinačnih poslovnih aplikacija informacijskog sustava pojedinih područja poslovanja preduvjet je za izgradnju kvalitetnog integriranog računovodstveno informacijskog sustava, a njihovo je svrhovito integriranje u cjelovit sustav značajan pomak u povećanju kvalitete računovodstveno informacijske podloge potrebne za uspješno odvijanje poslovnih aktivnosti.

Što se tiče rezultata istraživanja kod hrvatskih poduzeća, oni također pokazuju da samo integrirani računovodstveno informacijski sustav može osigurati kvalitetnu informacijsku podlogu za poslovanje, odnosno za poslovno odlučivanje. Naime, iako su ispitanici relativno zadovoljni kvalitativnim obilježjima računovodstvenih informacija iz postojećih sustava, ipak većina ispitanika smatra da je potrebno dodatno korištenje, odnosno poboljšanje postojećeg sustava da bi se potpuno ili velikim dijelom povećala kvaliteta odluka i rada.

LITERATURA

1. Avelini-Holjevac, I. (1992.). *Kontroling: upravljanje poslovnim rezultatom*. Opatija: Hotelijerski fakultet Opatija
2. Boockholdt, J.L. (1993.). *Accounting Information Systems: Transaction Processing and Controls*. Boston: Irwin
3. Brittain, M. (1992.). *Integrated Information Systems*. London: Taylor Graham Publishing
4. Cushing, B.E., Romney, M.B. (1994.). *Accounting Information Systems*. Utah: Addison-Wesley Publishing Company
5. Klaves, G. (2003.). *Uporaba poslovne inteligence v telekomunikacijskih podjetjih*. Ljubljana: magistarski rad, Univerza v Ljubljani
6. Romney, B.R., Steinbart, P.J. (1999.). *Accounting Information Systems*. New Jersey: Prentice Hall
7. Tipurić, D. (1999.). *Konkurentna sposobnost poduzeća*. Zagreb: Sinergija
8. Tušek, B. (2001.). *Revizija - instrument poslovnog odlučivanja*. Zagreb: TEB – Poslovno savjetovanje
9. Vaassen, E.H.J. (2002.). *Accounting Information Systems: A Managerial Approach*. London: John Wiley & Sons Ltd
10. Wilkinson, J.W. (1991.). *Accounting and Information Systems*. Tempe: John Wiley & Sons
11. Wittmann, R.G., Littwin, A., Reuter, M., Sammer, G. (2004.). *Unternehmensstrategie und Businessplan*. Frankfurt/M.: Redline Wirtschaft

THE NECESSITY OF MORE INTENSIVE USAGE AND IMPROVEMENT POSSIBILITIES OF ACCOUNTING INFORMATION SYSTEMS IN CROATIAN COMPANIES

Summary

In this paper the results of the research are presented which has been conducted in Croatian companies, in order to specify integration level of used accounting information systems in those companies, as well as purpose of their usage. Namely, the condition for effective usage of such a system in order to successfully run business and constantly make qualitative business decisions, is appropriate integration level of single applications inside the entire information system.

Some of the research results explicitly indicate requirement for more intensive usage, as well as the need for improvement of existing accounting information systems in Croatian companies, in order to provide relevant and more qualitative support to business activities.

Keywords: accounting information system, integration, making business decision